

1. Úvod

Publikace **Pracovní neschopnost pro nemoc a úraz v České republice za rok 2018** přináší základní údaje o dočasné pracovní neschopnosti pracujících obyvatel ČR z důvodu nemoci či úrazu v roce 2018 a u vybraných ukazatelů jejich vývoj v delší časové řadě.

Údaje o pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz vycházejí ze společného zpracování dat **České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ)** a **Českého statistického úřadu (ČSÚ)** a jsou publikovány vždy za 1. pololetí (v termínu 31. 10. sledovaného roku) a v kumulaci za celý rok (v termínu 31. 5. následujícího roku)¹.

Publikace nabízí zejména údaje o **nově hlášených případech dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz a související ukazatele** – i) průměrný počet nemocensky pojištěných osob, ii) počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti na 100 nemocensky pojištěných osob, iii) počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti, iv) průměrnou délku trvání jednoho případu pracovní neschopnosti, v) průměrné procento pracovní neschopnosti, vi) průměrný denní stav práce neschopných a vii) počet pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než tři dny.

Předkládané ukazatele jsou k dispozici v **celé řadě třídění** např. i) podle sídla (do úrovně krajů a okresů dle klasifikace CZ-NUTS), ii) velikosti (dle počtu zaměstnanců), iii) převažující ekonomické činnosti (do úrovně sekcí a oddílů odvětvové klasifikace CZ-NACE) a iv) sektorů (dle klasifikace institucionálních sektorů a subsektorů) zaměstnavatele osob nemocensky pojištěných. Členění do krajů a okresů vychází z údaje o sídle útvaru, který vede evidenci mezd u zaměstnavatele osoby, která je v pracovní neschopnosti. Vedle údajů o zaměstnancích publikace poskytuje také data o nemocensky pojištěných osobách samostatně výdělečně činných (OSVČ).

Publikace je členěna na textovou a tabulkovou část.

Textová část obsahuje stručné seznámení s legislativní úpravou nemocenského pojištění, vč. významných legislativních změn ovlivňujících podstatným způsobem vývoj ukazatelů pracovní neschopnosti, dále pak metodickou část s popisem metodiky zpracování dat dočasné pracovní neschopnosti prostřednictvím systémů ČSSZ a ČSÚ a výčtem dalších možných zdrojů dat v oblasti statistiky nemocnosti a úrazovosti.

Analytická část nabízí rozbor vývoje a intenzity základních ukazatelů dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz v ČR vč. definic sledovaných indikátorů. Je doplněna i daty z jiných dostupných zdrojů (ČSSZ, ÚZIS ČR, SÚIP, Eurostat), které nabízí doplňující pohled na tuto oblast statistiky (např. výdaje na dávky nemocenského pojištění, statistiku smrtelných úrazů či mezinárodní srovnání úrazovosti).

Tabulková část publikace obsahuje datové výstupy ze zpracování nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných v členění dle:

- pohlaví nemocensky pojištěných osob
- postavení v zaměstnání nemocensky pojištěných osob (zaměstnanci, OSVČ)
- velikosti ekonomického subjektu (dle počtu zaměstnanců)
- sektoru zaměstnavatele (dle klasifikace institucionálních sektorů a subsektorů)
- převažující ekonomické činnosti (na úrovni sekcí či oddílů CZ-NACE),
- sídla zaměstnavatele (kraje a okresy ČR dle klasifikace CZ-NUTS)

¹ Publikaci s daty za rok 2017 lze nalézt na: <https://www.czso.cz/csu/czso/pracovni-neschopnost-pro-nemoc-a-uraz-v-ceske-republice-za-rok-2017>

Tabulková část dále obsahuje data o pracovní úrazovosti s dočasnou pracovní neschopností delší než 3 dny v členění dle krajů ČR, se samostatným výstupem o **pracovní úrazovosti mladistvých** (tj. nemocensky pojištěných osob do 18 let).

Problematika pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz je závažná a z pohledu hodnocení vývoje v čase také zajímavá nejméně ze dvou důvodů. Za prvé – **ze zdravotního**, jelikož souvisí se zdravotním stavem zaměstnanců v návaznosti na určitou pracovní činnost, prostředí, pracovní podmínky, používanou techniku a technologii, bezpečnost a hygienu práce apod. Za druhé – **z ekonomického důvodu**. Vztahuje se totiž k důsledkům nepřítomnosti dočasně práce neschopných v zaměstnání, ke snížení tvorby zdrojů, k čerpání fondu nemocenského pojištění a v neposlední řadě i k vyvolaným nákladům zdravotní péče.

Statistiky pracovní neschopnosti sice nabízí **dlouhodobé časové řady**, které ukazují mnohé souvislosti a trendy, nicméně je třeba si dobře uvědomit faktory, které tento jev ovlivňují. Zjednodušeně lze říci, že v průběhu času dochází ke změnám dvojího druhu. Jedny jsou projevem „**přirozeného**“ **vývoje** sledovaných jevů, zatímco druhé vycházejí z určitého **vědomého rozhodnutí**. Mezi přirozené patří mj. demografické (změny počtu nemocensky pojištěných, stárnutí obyvatelstva) či ekonomické (vývoj nezaměstnanosti, inflace) změny podobně jako technický a technologický rozvoj (mající vliv na bezpečnost a náročnost práce). Vedle těchto jevů působí i vědomě prováděná opatření v oblasti legislativy (např. změny výše dávek a jiných nároků, úpravy pojištění apod.), ale rovněž změny metodické (způsob sběru dat, změny klasifikací).

Oba výše uvedené druhy změn ovlivňují chování dotčených subjektů v různé míře a je nutné k nim při analytickém hodnocení přihlížet.